

חברות בין בנים לבנות - דברים לעיון

הרב יעקב אידלס

אחת הסוגיות המורכבות שמחנכים ומחנכות עוסקים בה היא סוגיית ה'חברות' בין בנים ובנות. בערך בכיתות ה'ו'-ו', עם תחילת ההתפתחות המינית הכרוכה בתהליך ההתבגרות, מתחילה התעניינות טבעית בבני המין השני. לא פעם התעניינות זו מתפתחת ליצירת קשרים עם בן המין השני. קשרים אלו יכולים להתבטא בחילופי מבטים, שיחות מזדמנות, פעילות משותפת בתנועת נוער או בבית ספר וכד'. פעמים רבות הקשר מתהדק: המפגש המזדמן הופך לקבוע, והבן והבת יוצרים לעצמם עולם השייך להם בלבד, כעין 'בועה'. עולמם כולל שיחות תכופות וארוכות, יציאות משותפות לביילוי, ולעיתים אף מגע גופני. אם כן, המושג 'חברות' בהקשר הזה מייצג מנעד רחב של רמות קשר – רוחני וגופני. ואנו ננסה להניח יסודות להתבוננות בקשרים אלו מזווית ראייה תורנית – בקשרים עצמם וגם ביחסנו לנערים ולנערות המתמודדים עם שאלת הקשר בין המינים הלכה למעשה.

נקדים ונאמר: הכוח המביא את הבנים והבנות לרצות להיות בקשר הוא כוח עצום. זהו כוח הבונה את העולם ומקיימו, ויש בו צדדים נפלאים היוצרים תחושת מתקנות ואושר. כאשר ניצבת לפני הנער והנערה התלבטות לגבי הקשר הזה – אם ראוי לקיימו אם לאו – ההתמודדות שהם חווים קשה מאוד, ומעורבות בה תחושות עזות ואף קיומיות מבחינתם. הקשר עצמו יכול להיראות דבר טהור ויפה, ובמצבים מסוימים הוא אכן כזה, ומנגד הוא יכול להביא לחציית גבולות הלכתיים ולהגיע לכדי פגיעה בטהרה ובקדושה.

ראשית עלינו לברר את השקפת העולם ההלכתית-אמונית על אותה 'חברות'. המתבונן במקורות חז"ל יתקשה למצוא התייחסות למושג כזה, כנראה משום שתופעה זו – קשרים חברתיים בין נער לנערה הנמשכים לאורך תקופה ארוכה (גיל ההתבגרות) ואינם מוגדרים כקשר למטרת נישואין – לא הייתה קיימת בזמנם כלל.

מקור כמעט יחיד שבו מוזכר מושג ה'חברות' במשמעות של קשר בין המינים מופיע בספר מלאכי:¹
"בְּגֵדֵי יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשֶׂתָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי חָלַל יְהוּדָה קִדְשׁ ה' אֲשֶׁר אָהַב וּבָעַל בַּת אֵל נָכָר; יְכַרְתֶּה ה' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עֵר וְעֵנָה מֵאֶהְלֵי יַעֲקֹב וּמְגִישׁ מִנְחָה לַה' צָבָאוֹת; וְזֹאת שְׁנֵית תַּעֲשׂוּ פְסוֹת דְּמָעָה אֶת־מִזְבַּח ה' בְּכִי וְאֲנָקָה מֵאִין עוֹד פְּנוֹת אֶל הַמִּנְחָה, וְלִקְחַת רֵצוֹן מִיָּדְכֶם; וְאִמְרַתֶם עַל מָה עַל פִּי ה' הַעֵיד בִּינְךָ וּבִין אִשְׁתְּ נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אָתָּה בְּגֵדְתָּה בָּהּ וְהִיא חִבְרָתְךָ וְאִשְׁתְּ בְרִיתְךָ."

(ב, יא-יד)

המושג 'חברות' המוזכר בדברי הנביא משמש במשמעות שונה מהמשמעות שרגילים לייחס לו כיום: בהקשר המקובל היום, 'חברות' מבטאת קשר של בן ובת המבלים יחד: הוא נהנה בחברתה, והיא – בחברתו, ואפילו הוא אוהב אותה, והיא – אותו. בקשר זה אין מחויבות עמוקה הבאה לידי ביטוי באחריות משותפת לגידול ילדים, לפרנסה – אין בו שותפות מלאה בכל תחומי החיים. הנביא מלאכי מתאר מציאות כאובה: העולים מבבל בימי עזרא ונחמיה פוגשים בארץ ישראל נשים נוכריות ובוגדים איתן בנשותיהם היהודיות, נשות נעוריהם. 'חברתך' – היא 'אשת נעורייך' ו'אשת בריתך'. הברית היא מושג המציין חיבור עמוק ויסודי, חיבור של נצח המושתת על מחויבות מוחלטת.

בעל ה"מצודות" כתב ב'מצודת דוד' על פסוק י"ד במלאכי: "עַל כִּי ה' ר"ל ע"ז אֲשִׁיב לָכֶם שׂוֹהוּ עַל כִּי ה' הוּא לְעַד בִּינְךָ וּבִין אִשְׁתְּךָ שֶׁנִּשְׁאֵת בִּימֵי נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אָתָּה לְבַדְךָ בְּגֵדְתָּ בָּהּ אֲבָל הִיא מִתְחַבֵּרֶת לָךְ וְהִיא אִשְׁתְּ בְרִיתְךָ כִּי מִקִּימַת הַבְּרִית שְׁכַרְתָּ עִמָּה לְהִיּוֹת לָךְ לְאִשָּׁה כִּי אֵינָה פּוֹנָה אֶל מוֹל הַזְּרִים וְאִין הָאִמַּת אֲתָךְ" – הנביא מציג את הניגוד הבולט בין התנהגותם הבודגנית

1 הדברים מבוססים על המאמר "ערך החברות בתנ"ך" – דבורה רוזנברג, הרב אילן אלסטר בתוך בית ומשפחה - חינוך להתמודדות בעולם משתנה, הוצאת היחידה לחינוך לחיים במשפחה, מינהל החמ"ד, ירושלים, עמ' 216-218, 229-223.

של העולים מבבל ובין המחויבות הגמורה והנאמנות המוחלטת שנהגו נשותיהם כלפיהם. ה'חברות' האמורה בדברי הנביא היא חיבור המבוסס על ברית – "הברית שכרת עמה להיות לך לאשה".

רבי דוד קמחי [הרד"ק] אומר על פסוק זה: "והיא חברתך" – והיא הייתה חברתך מקדם מימי נעורים, והנכון לפרש כי שני עניינים אמר: היא חברתך אף על פי שאיננה אשת נעורך, כל שכן כשהיא אשת נעורך שיש לך לאהוב אותה יותר ולא למאסה כמו שאמר בישעיה 'ואשת נעורים כי תמאס', ואמר אחר כך ואשת בריתך כי כרתה ברית בינך ובינה כשלקחתה לאשה".

הברית המתמשכת והקבועה היא היסוד לקשר בין בני הזוג, כמו שכתבנו לעיל. הגישה הנכונה אל בת הזוג היא הגישה הרואה בה חברה. חברה לתמיד, שאותה אין מחליפים באחרת. גם הנביא מלאכי רואה בקשר החברות קשר שהוא ברית – קשר תמידי שאיננו בטל או חדל. עם זאת לעיתים, במקרים מיוחדים, קורה שהצעד ההכרחי הוא גירושין.

ערך נוסף בקשר בין בני זוג העולה מהתנ"ך הוא ערך הראשוניות, שבא לידי ביטוי במקרים שבהם החברה היא אשת נעורים. הראשוניות מטביעה את חותמה עלינו, ועל כן הקשר בין האיש לאישה שעומד עליו הוא התחבר בגיל הנעורים יהיה אמיץ במיוחד.

יסוד נוסף שמוזכר הרד"ק הוא יסוד האחיות: "כי כרתה ברית בינך ובינה כשלקחתה לאשה". חברות במדרגת נישואין איננה הרפתקה חולפת. היא ברית. אדם קושר את גורלו עם אדם אחר, שניהם נושאים יחד באחריות ושוררות ביניהם ערכות ומחויבות הדדית.

אם כן, אנו רואים שהמילה 'חברתך' מוזכרת במקורותינו – אבל המשמעות שהיא נושאת בלשון המקורות שונה מהמשמעות הרגילה בפנינו כיום. התורה רואה בחיבור שבין איש לאישה דבר מקודש, נעלה. חיבור זה יכול להיווצר ולהתקיים רק בתוך מסגרת של מחויבות מוחלטת – ברית נישואין. לברית הנישואין נועד תפקיד עצום – לצרף את בני הזוג להיות שותפים לקב"ה בבריאת העולם. בני זוג הבאים בברית הנישואין מתוך מכוונות לקיום ערך משותף, מעלים את החיבור ביניהם לדרגת החברות הגבוהה ביותר – 'חבר לדבר נעלה' – כפי שכתב הרמב"ם בפירושו למסכת אבות במשנה:

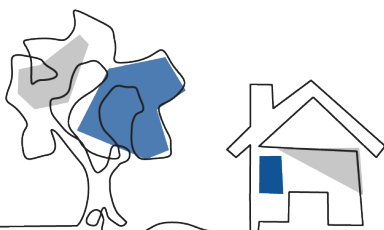
והחברים שלושה סוגים: חבר תועלת, וחבר הנאה, וחבר לדבר נעלה. החבר לתועלת הוא כגון חברות שני שותפין וכחברות המלך וצבאו. אבל חבר הנאה שני סוגים: חבר תענוג וחבר בטחון. חבר תענוג הוא כחברות הזכרים לנקבות וכיוצא בזה. וחבר בטחון הוא שיהא לאדם חבר שדעתו סומכת עליו שאינו נשמר ממנו לא במעשה ולא בדבור, ומגלה לו כל ענייניו הטוב מהן והרע בלי שיחוש ממנו שיבואו בכך בזיון לא אצלו ולא אצל זולתו, הרי כאשר יהיה לנפש בטחון באיזה אדם עד כדי כך יהיה לו נחת רב מאוד בשיחתו וידידותו. וחבר לדבר נעלה, והוא שתהיה כמיתה שניהם ומטרתם לעניין אחד והוא עשיית הטוב, וירצה כל אחד מהם להעזר בחברו כדי להשיג אותו הטוב לשניהם יחד, וזהו החבר שצוה בקנייתו, והוא כגון חברות הרב לתלמיד והתלמיד לרב.

(רמב"ם, פירוש מסכת אבות, פרק א משנה 1)

ר' יצחק עראמה, בעל "עקדת יצחק" כתב על החיבור שבין האיש לאישה: "...ולזה ראתה חכמתו יתברך שלא יהיה זווג האדם ואשתו על היחס המיני ההוא לבד כשאר הבעלי חיים אבל שיהיה להם יחס אישי מיוחד, הוא יחזק אהבתם וחברתם להעזר זה מזה בכל ענייניהם עזר גמור ושלם, כאשר יאות להם".

בפרק ה' בספר בראשית התורה מתארת את סדר הדורות מאדם עד נח. את הסדר הזה היא פותחת בפסוקים: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדְמוּת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ; זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמֵם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָם".

בתנ"ך ובספרות חז"ל, הקשר בין עם ישראל לקב"ה מתואר על פי רוב כקשר של נישואין: "שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בַּה' תִּגְלַנְּשִׁי בְּאֱלֹהֵי כִי הַלְבִישֵׁנִי בְּגָדֵי יִשְׁעֵי מַעֲלֵי צִדְקָה וְעֵטְנִי כְּחַתָּן וְיִהְיוּ פְּאָר וְכַפְלֵה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ" (ישעיה סא, י); "וּמְשׁוֹשׁ חֲתָן עַל פְּלֵה יִשִּׁישׁ עֲלֶיךָ".

אלקין" (שם, סב, ה); "ואמרה אלכה ואשובה אל אישי ראשון" ... "והיה ביום ההוא נאם ה' תקראי אישי..." (הושע, ב, יח); "וארשתיה לי לעולם וארשתיה לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים" (שם, כא).

כל ספר שיר השירים, שהוא במבט ראשון שיר אהבה בין איש לאישה, בין הדוד לרעיה, הוא משל לקשר בין עם ישראל לקב"ה. על הפסוק הראשון בשיר השירים כתב רש"י:

ויסד הספר הזה ברוח הקודש, בלשון אשה צרורה אלמנות חיות, משתוקקת על בעלה, מתרפקת על דודה, מזכרת אהבת נעוריה אליו, ומודה על פשעה. אף דודה, צר לו בצרתה, ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה, בהם נקשר עימה באהבה עזה – להודיעה, כי לא מלבו ענה, ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה, והוא עתיד לשוב אליה. שנו רבותינו כל 'שלמה' האמורים בשיר השירים קדש. מלך שהשלום שלו. שיר שהוא על כל השירים אשר נאמר להקב"ה מאת עדתו ועינו כנסת ישראל.

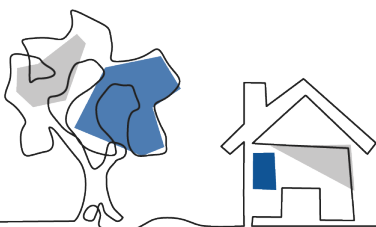
ובמדרש מובא: "אמר רבי עקיבא: לא היה כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל הכתובים קודש ושיר השירים קודש קודשים" (תנחומא, תצוה ה).

אם כן אנו רואים שהתורה אינה מתנגדת לקשר בין איש ואישה, להפך, היא רואה בו ערך עליון ונשגב כל כך עד שבחרה לדמות את הקשר בין ישראל לאלוקיו לקשר בין הדוד והרעיה, האישי ואישה. התורה אינה מתעלמת מקיום הקשר וההשתוקקות, אבל היא מדריכה אותנו לנהוג בהם בקדושה. כאשר החתן אומר לכלה: "הרי את מקודשת לי" – הוא מקדש את הקשר, הופך את שניהם למיוחדים זה לזה וגם מאוחדים זה עם זה. ובמילות התורה: "והיו לבשר אחד". דברים אלו צריכים לעמוד בבסיס ההכרה שלנו כאשר אנו באים לבחון את נושא ה'חברות'. נקודת המוצא לבחינת ה'חברות' תהיה ההשפעה שעשויה להיות לה על ברית הנישואין, שהיא, כאמור, ערך מקודש ונשגב. ועם זאת, כיוון שבמציאות שלנו התופעה קיימת, עלינו לברר אם אכן ייתכן לקיים אורח חיים המשלב 'חברות' עם הגבולות שההלכה מציבה לנו בתחום הקשר בין המינים, ואם כן – איך.

כאשר אנו מבקשים לברר שאלה זו עם הנערים והנערות – עלינו לשים לב אל מי אנו מדברים: אינו דומה נער? שעדיין לא נמצא בקשר כזה ומבקש לדעת את הדרכת התורה ה'עקרונית', לנער שנמצא כבר בתוך מערכת יחסים משמעותית התופסת מקום חשוב בעולמו, ואנו כמחנכים מבקשים להציג לו את השקפת התורה לגבי עצם קיומו של קשר מסוג זה: האם זה קשר ראוי? ולעזור לו לבחון את ההשפעות של הקשר הזה על חייו: האם הקשר מיטיב איתו? האם הוא מפריע לי (בלימודים, ביצירת קשרים חברתיים אחרים)?; ומתוך כל זאת – לדעת מה עליו לעשות וכיצד לנהוג: האם מוטב להפסיק את הקשר? אם מחליטים להמשיך את הקשר – איך מצליחים לשמור על הגבולות שההלכה מציבה? ובכלל, מה טוב בגבולות האלה?

בדברי חז"ל אין התייחסות מפורשת לעצם הקשר בין בן לבת שלא במסגרת נישואין או שידוכים, אבל דיונים בגבולות שההלכה מציבה בנושא הקרבה בין איש לאישה שאינם נשואים – יש ואפילו נרחבים. לא נוכל לפרוס כאן את ההלכות השונות השייכות לקיום קשר בין בנים לבנות על פרטיהן, ונסתפק בסקירה כללית ביותר.

לפני שנפרט את הצדדים ההלכתיים, חשוב להקדים ולהבהיר לתלמידים שהתורה רואה בקשר הנכון והטהור בין איש לאישה, קשר שנוצר בנישואין כדת משה וישראל, מהות נעלה המשמשת בסיס לקיום העם; והגבולות שהציבה נועדו לשמור על הערך הנשגב ולהגן עליו.

אומנם לעיתים נדמה שהפרטים ההלכתיים חוסמים ו'מציקים', אבל חשוב להבין שהחסימה הזאת אינה לרעתנו: הפרטים האלה הם אמצעי השמירה שבעזרתם נוכל להגן על בניין המשפחה שלנו. העמקה בעניין זה חשובה מאוד והיא קודמת לפריסת כל הפרטים.

הקושי לקיים את ההלכות ופרטיהן אינו חדש, כפי שעולה גם מן הדברים שכתב הרמב"ם:

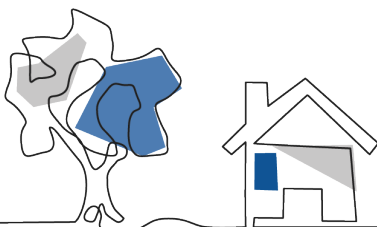
אין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב העם, אלא לפרוש מן העריות והביאות האסורות: אמרו חכמים, בשעה שנצטוו ישראל על העריות, בכו וקיבלו מצוה זו בתרעומת ובבכייה שנאמר 'בוכה למשפחותיו' על עסקי משפחות. ואמרו חכמים, גזל ועריות, נפשו של אדם מתאווה להן ומחמדתן. ואין אתה מוצא קהל בכל זמן וזמן, שאין בהן פרוצין בעריות ובביאות אסורות. ואמרו חכמים, רוב בגזל, ומיעוט בעריות; והכול באבק לשון הרע.

לפיכך ראוי לו לאדם לכוף יצרו בדבר זה, ולהרגיל עצמו בקדושה יתרה ובמחשבה טהורה ובדעת נכונה כדי להינצל מהן; ויזהר מן הייחוד, שהוא הגורם הגדול. גדולי החכמים היו אומרים לתלמידיהם, היזהרו בי מפני בתי, היזהרו בי מפני כלתי, כדי ללמד לתלמידים שלא יתביישו מדבר זה, ויתרחקו מן הייחוד.

(רמב"ם, משנה תורה, הלכות איסורי ביאה, הלכה יז)

גבול שנועד למנוע קרבה שאינה רצויה הוא איסור הנגיעה. אומנם יש מדרגות בחומרת האיסור: יש נגיעה האסורה מן התורה – 'נגיעה של חיבה'; ויש נגיעה שאינה של חיבה. נגיעה זו אסורה – מדברי חכמים – אלא אם כן היא נעשית לצורך. ללימוד ולהרחבה בענייני ייחוד וקרבה מומלץ לעיין בספר בית חינוך ומשפחה, משרד החינוך, מנהל החינוך הדתי, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תוכניות לימודים, הפיקוח על הוראת תלמוד ותושב"ע, ירושלים תשע"ח, עמ' 39-44).

זוגות חברים עלולים להגיע למצב שבו הגבולות ההלכתיים נחצים. חז"ל מלמדים אותנו ש"אין אפטרופוס לעריות" (כתובות יג ע"ב), כלומר: יצר המין הוא כה חזק עד שאין אדם היכול לומר 'לי זה לא יקרה' ולהיות בטוח שאכן לא יקרה מאומה. משום כך נקבעו גדרים ברורים ששמירה עליהם תמנע את ההגעה לקשר מיני בין איש לאישה שאינם נשואים.

אל הרה"ג אלימלך ברישאול זצ"ל, רבה הראשי של רחובות, הגיעה שאלתו של נער בעניין נתינת יד לחברתו.

ב"ה יום י"ג טבת התשכ"ב

לכבוד מר א. ט. היו"ו ירושלים ת"ו שלום רב

קראתי מכתבך בעיון הראוי לו, ואלה דברי תשובתי בקצרה מפני הטרדה.

ובכן, מגע באשה שאינה בטוהרתה, וכל אשה בלתי נשואה היא בחזקה זו, יש בו משום איסור קירבה. אמנם מעלים טענה כי נתינת יד ביד היא רק ענין של נמוסין בעלמא. אבל במקרה שלך, אין גם היתר זה יכול לחול, אם בכלל יש יסוד של ממש על פי הלכה להיתר זה. ומשום מה? משום שהיא רוצה בו, ומשום שאתה סולד. כלומר, שניכם אינכם רואים בנתינת היד רק ענין של נימוסין אלא ענין של חיבה. והרי כאן נעוץ יסוד האיסור של קירבה. ובנוגע להסבר אני מניח כי ידעת גם אתה להסביר יפה. ואני רק אולי אשלים קצת את הסברך.

לגוף חיים ומסגרת משלו, ולנפש חיים ומסגרת משלה. קרבת נפש פירושה אהבה, ואילו קרבת גוף פירושה תאוה. קרבת גוף ונפש פירושה מזיגה, והיא מותרת וקדושה רק בנישואין. צעיר המכיר צעירה, טבעי שהיכרותם מעירה רגשות ורצונות גם יחד. כל עוד הם בתחום הנפש הרי הם בעולם האהבה הטהורה, וכשהיא מעמיקה בהם הרי זו אהבת נפש עמוקה. צעיר וצעירה העוברים לתחום הגוף הרי הם בעולם התאוה, וכשהיא מעמיקה בהם הריהם גולשים לתחום היצרים במובן המעשי. משעוברים מתחום הנפש לתחום הגוף הריהם נמצאים כבר מעבר מזה. מחוץ לתחום האחד ובתוך התחום השני. מעתה אין יותר תחום ממשי. כל פעם מתקרבים יותר ויותר, עד שכל מה שנראה מקודם להם רחוק הולך ונעשה קרוב, והולכת ומסתלקת גם הבושה מחמת ההרגל המקרב. וברגע מסויים ובאורח בלתי צפוי כביכול לשנים, קורה מה שלא יכלו להעלות על הדעת לפני כן. קורה הכל ממש. אין איש רשאי לומר: אני אעצר לפני החיץ הסופי. אין כלל חיץ כזה בשביל כאלה הנמצאים בתוך תחום חיי הגוף. הכל עלול לקרות. ועובדות לאלפים הן המעידות על סכנה ודאית זו. אמנם איני אומר כי כל שכאלה הגיעו עד ועד בכלל. אבל זה מאד עלול לקרות. ואין לסמוך על מפריעים מן החוץ או על אומץ פתאומי שיפעם בשניהם וישאיר אצלם עוד מעט שקול דעת וכח הרתעה. כבר אמרו חז"ל: "אין אפטרופוס לעריות". אף אין אדם שלא נתנסה עוד בחיים יכול להעריך את עצמו, באיזו מדה הוא שולט ביצרו, או יצרו שולטים בו. כל שכן אין איש מכיר את רעהו בענין זה. כל המשווער על פי סימנים מסוימים יכול לאכזב ולהפתיע. ואם יטען הטוען: קיצוניות יש כאן, ידע: הוא פחות מדי מציאותי. כדי להדליק אש גדולה אין צורך ביותר מגפרור אחד. כדי לכבות אש גדולה יש צורך בהרבה מים, ולא תמיד הם מצויים בו ברגע. וביחוד אצל צעירים כאלה אשר עדיין רחוקים הם מכל זה עד עתה.

כל זוג שואף לכך כי לילי-יחודם יהיה העמוק ברגעי חיים, והאם כדאי ליטול מעומקו קודם לכן על ידי אותם מגעים בידים, המחסרים ומורידים הרבה בשביל לא כלום? האם לא כדאי לשמור על הזמן שלפני הנישואין כל זמן של העמקת האהבה בנפש, ובנפש בלבד, וכרקע לחיים הבאים שיתמזגו בהם חיי גוף ונפש?

אכן, אשרי אלה שנפשותיהם מעמיקות אהבה הדדית. הגופים מסויגים זה מזה, אך גם הסתייגויות אלה מחזירות עומק לנפש פנימה. ערגונות רוטטים יפים לנפש. זוהי הפריחה הטובה שאין לנגוע בה כלל. ואחרי הפריחה הטובה תבוא גם עונת הפרי. והוא יהיה מלא ליח רענן, זך כבדולח הטוב.

וכאן בכל זאת אסיים, בברכת טהרה לשניכם. יברך אתכם השי"ת לפריחה טובה, ואם תרגישו כך מבלי שידליח כלשהו את טוהר לבותיכם, אמרו הן לעצמכם בשעה טובה ומוצלחת, וכן יאמר ה' המקדש עמו ישראל. ואם תזכרו להודיע לי על אשריכם, אשמח כמובן גם אני.

בכבוד לנוער הדתי שלנו

ולך השואל במיוחד

אלימלך ברישאול

התייחסות חינוכית

כפי שנכתב לעיל, יש תלמידים שדי בהצגת הקשיים ההלכתיים כדי למנוע מהם להגיע למציאות של פיתוח קשרי חברות עם בנות וכן לגבי תלמידות בקשרי חברות עם בנים. אולם במקרים לא מעטים אנו עומדים לפני מציאות: הנער או הנערה כבר נמצאים בקשר כזה, וכפי שראינו – עצם קיום הקשר והמשיכה ההדדית, שהרבה פעמים נתפסת כעונג רוחני משותף (המתקוות שבגעגוע, התחושה של להיות נאהב, הריגוש שבהתאהבות), כדבר נעלה ונאצל, אינם נחווים אצל התלמידים כדבר העומד בניגוד לתורה אלא כחלק יפה ומרגש בעולמם, גם בעולמם הדתי-רוחני.

ההתייחסות החינוכית צריכה להיות זהירה, מפוכחת ואמפתית, ועם זאת, ההלכה, למרות הקושי שהיא עלולה לעורר, חייבת להיות ברקע. האמירה כלפיהם היא מורכבת: מן הצד האחד, אי אפשר לומר שקיום קשר כזה נכון על פי ההלכה, ולכן נציג גם את הגבולות שההלכה מציבה; ומנגד, צריך לברור את המילים בקפידה, לשקול איזה דיבור יתאים לכל אחד, לפי מצבו הרוחני ולפי מצב הקשר שבו הוא נמצא. חשוב לדבר אל כל אחד בשפתו. אם מדובר בקשר 'חברות' שכבר העמיק, חשוב לתת לשואל תמיכה והדרכה שיוכל להיעזר בהן: לזהות את הטוב שבקשר ואת הטוב פחות שבו, ולהתנהל לאור זאת. כאשר אנו עוסקים בתלמידים שכבר נמצאים בקשר ונראה לנו שהם ירצו להמשיך אותו, נרצה לדון איתם באופי הקשר ולכוון אותם לבניית קשר בריא ונכון. במקרה כזה נעסוק בשאלות: מהן המטרות שלהם כבני אדם לטווח קצר וארוך? מה עומד בבסיס הצורך בקשר? מהם המרכיבים של קשר? מה מייצר אותו? נדבר איתם על הטוב והיופי שיש בגבולות ההלכתיים, ועל הדרך לשמור עליהם.

